

*І. В. Заблодська,
д. е. н., професор, директор, Луганська філія ІЕПД НАН України
О. С. Корсакова,
асистент кафедри фінансів, ДонДТУ*

ОЦІНКА ВЗАЄМОВПЛИВУ СКЛАДОВИХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Досліджено взаємозв'язок між складовими конкурентоспроможного потенціалу інтегрованих структур. Проведено діагностику елементів, що створюють конкурентоспроможний потенціал корпоративно-го об'єднання, та здійснено їх якісну та кількісну оцінку із застосуванням експертного методу та кореляційно-регресійного аналізу. Подано оцінку рівня впливу елементів стратегічного потенціалу інтегрованого об'єднання один на одного та досліджено його прояв у рамках промислово-фінансової групи в паливно-енергетичному комплексі України.

Investigated the relationship between components of the competitive potential of integrated structures. A diagnosis of the elements that create competitive potential corporate merger, and by their qualitative and quantitative assessment using an expert method and correlation-regression analysis. It evaluates the level of elements of the strategic potential of an integrated union of one another and studied its expression in the industrial and financial group in the fuel and energy complex of Ukraine.

*Ключові слова: потенціал, конкурентоспроможність, ресурси, мотивація, ринок, інтегрована структура.
Key words: capacity, competitiveness, resources, motivation, market, integrated structure.*

ВСТУП

Сучасні реалії розвитку економіки України загалом та окремих регіонів зокрема вимагають стимулювання системи інтеграції промислового та фінансового капіталів у корпоративні структури та створення об'єднань типу промислово-фінансових груп. За винятком не багатьох нині діючих вузькоспеціалізованих представників бізнесу, більшість сучасних компаній складаються з декількох підприємств, діяльність яких пов'язана між собою. При об'єднанні підприємств у межах корпоративної структури інтегрованого типу в ній з'являються два нових компоненти: розподіл ресурсів між підприємствами-членами об'єднання (при цьому в зазначений процес притягнуті ресурси, які створюються як в самому об'єднанні, так і поза ним); отримання вигоди за рахунок об'єднання підприємств (синергетичний ефект).

Окремої уваги, на наш погляд, потребує дослідження системи інтеграції стратегій підприємств, що об'єднуються в промислово-фінансові структури. Характерними ознаками цього процесу є:

а) збалансована система використання виробничих, фінансових, трудових та інших ресурсів та грошових коштів; особливістю цього процесу є використання вільних коштів одних підприємств-учасників

корпоративного об'єднання іншими як інвестиційних ресурсів;

б) підвищення рівня гнучкості системи завдяки ліквідації раніше існуючих зобов'язань з підвищення рівня основного капіталу, довгострокових контрактів;

в) використання ефекту синергії.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Минулі дослідження довели: всі підприємства, що складають промислово-фінансову структуру, мають значний потенціал для свого розвитку, а значить і розвитку всього об'єднання. Значення дослідження стратегічного управління конкурентоспроможним потенціалом створюваної корпоративно інтегрованої структури полягає в тому, що він допомагає вивчити силу взаємозв'язку складових, що формують конкурентоспроможний потенціал промислово-фінансової групи (КППФГ), та дозволяє створити ефективну систему управління об'єднанням в цілому. На сучасному етапі розвитку економіки України успішне виконання стратегічної програми розвитку пріоритетних галузей економіки та промисловості багато в чому залежить від ефективного використання стратегічного потенціалу промислових підприємств та фінансово-кредитних установ,

що об'єднуються в корпоративні інтегровані структури. Обґрунтуванню та оцінці окремих складових стратегічного потенціалу, формуванню системи ефективного управління ними та механізму їх функціонування присвячено праці Дмитренка І.Є., Воронкової А.Є., Лапіна Є.В., Сущенко О.А., Швеця Є.В. та ін.

Стратегічний потенціал Швеця Є.В. та Гордієнко Л.Ю. розглядають як сукупність поточних та майбутніх ресурсів, а також виробничих, економічних, фінансових, трудових та ін. можливостей, які можуть бути мобілізовані для досягнення стратегічних цілей діяльності підприємств та об'єднань підприємств. На думку авторів, для більш змістовного вивчення складових стратегічного потенціалу доцільне виявлення, формування та використання факторів здатності елементів стратегічного потенціалу до саморозвитку, дослідження зв'язків між ними та їх рухливості, а також реакція елементів стратегічного потенціалу на вплив зовнішніх факторів [1]. До того ж Швеця Є.В. виділяє наступні елементи стратегічного потенціалу, які сприяють виникненню додаткового позитивного ефекту діяльності підприємств-членів інтегрованої структури: потенціал організаційної структури управління; ресурсний, інноваційний, фінансовий, управлінський, економічний, інформаційний, експортний, ринковий, технологічний, інтелектуальний, підприємницький, інвестиційний, комунікаційний, конкурентоспроможний, трудовий, маркетинговий, виробничий, технічний, фінансовий, ресурсний, управлінський, інфраструктурний потенціали підприємств; потенціал основних виробничих фондів [2].

Паливно-енергетичний комплекс є стратегічною галуззю промисловості нашої держави і пріоритетним напрямком розвитку Донбасу. Об'єднання підприємств ПЕК та створення вертикального інтегрованих структур корпоративного типу має стати великим кроком уперед до виходу галузі з глибокої кризи та стабілізації техніко-економічних показників її діяльності. Натомість можливості створення промислово-фінансових груп у ПЕК та оцінка сили взаємозв'язку між складовими конкурентоспроможного потенціалу такого об'єднання до сьогодні не досліджувалися.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

У економічних дослідженнях часто виникає потреба у виявленні факторів, що визначають рівень та динаміку економічного процесу. Для достовірного відображення об'єктивно існуючих в економіці процесів необхідно не лише виявити між ними взаємозв'язки, а й надати їм якісну оцінку. Цей підхід потребує докорінного вивчення причинних взаємозалежностей (зв'язок між процесами, коли зміна одних з них є наслідком зміни іншого). Доведено: не всі фактори, що впливають на економічні процеси є випадковими величинами, а тому при здійсненні аналізу економічних явищ зазвичай розглядається зв'язок між випадковими та не випадковими величинами.

Для обґрунтування результатів при розробці методики оцінки складових елементів, що створюють конкурентоспроможний потенціал промислових підприємств-членів ПФГ, необхідне дослідження взаємозв'язку методів економічного та статистичного аналізу. Тому для більш досконалого всебічного аналізу впливу елементів КППФГ, доцільно використати метод експертних оцінок та кореляційно-регресійний аналіз, що і пропонується нагальним дослідженням. Запропонована методика діагностики елементів, що створюють

Таблиця 1. Результати анкетування стосовно оцінки сили взаємозв'язку між складовими КППФГ

Найменування елементів	Найменування елементів						
	виробничий	інноваційний	фінансовий	інформаційний	управлінський	мотиваційний	трудоий
	Думка експертів стосовно сили взаємного впливу складових КППФГ, %						
	C1 C2 C3	C1 C2 C3	C1 C2 C3	C1 C2 C3	C1 C2 C3	C1 C2 C3	C1 C2 C3
Виробничий		- 40 60	- 20 80	10 60 30	- 30 70	- 40 60	- 40 60
Інноваційний	30 40 30		- 30 70	10 60 30	20 40 40	40 20 40	40 50 10
Фінансовий	10 20 70	50 20 30		20 60 20	- 30 70	30 50 20	30 40 30
Інформаційний	30 70 -	40 50 10	30 40 30		20 60 20	60 40 -	40 50 10
Управлінський	10 40 50	- 60 40	10 50 40	10 50 40		- 40 60	- 60 40
Мотиваційний	20 60 20	50 40 10	- 70 30	40 40 20	20 30 50		30 20 50
Трудоий	20 40 40	40 40 20	10 60 30	40 60 -	10 60 30	- 40 60	

КППФГ, дозволяє не лише здійснити їх кількісну оцінку, але й дослідити систему взаємозв'язків у елементах та впливати на їх взаємодію, якщо виникли зміни. Результати проведених досліджень дадуть можливість оцінити рівень впливу елементів стратегічного потенціалу один на одного та дослідити його прояв у рамках конкурентоспроможного потенціалу створюваного інтегрованого об'єднання в паливно-енергетичному комплексі.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ТА РЕЗУЛЬТАТИ

Налагодження узгодженої системи функціонування всіх структурних елементів корпоративної інтегрованої структури, головним чином, залежить від ефективного поєднання стратегії підприємств і фінансово-кредитних установ та обґрунтованої оцінки конкурентоспроможного потенціалу створюваного промислово-фінансового об'єднання. В економіці використання зазначеного процесу загалом пов'язане з прогнозуванням явищ та показників, що вивчаються. А тому доцільним є використання методу експертних оцінок сили взаємозв'язку складових КППФГ [3, с. 188—191]. Ця система успішно застосовується в металургії і машинобудуванні, в гірничовидобувній та енергетичній галузях не використовується. Для застосування методики експертної оцінки КППФГ в ПЕК було розроблено анкету, згідно якої проводилося опитування серед керівничого складу підприємств, потенційних учасників ПФГ. Кількість експертів-учасників анкетування — 10. Експерти після ознайомлення з переліком елементів, що створюють КППФГ розподілили оцінки сили взаємозв'язку КППФГ на: слабкий взаємозв'язок (С1 від 0 до 29 балів), помірний взаємозв'язок (С2 від 30 до 69 балів), сильний взаємозв'язок (С3 від 70 до 100 балів). У процесі обробки результатів анкетування було розраховано оцінки сили взаємозв'язку між складовими КППФГ. У табл. 1 представлені складові КППФГ, вплив на які досліджувався; також вказаний розподіл структури оцінки за силою впливу змін складових.

Як видно з результатів аналізу, збіг міркувань експертів досить високий, але абсолютної єдності міркувань немає по жодній з пар складових. Зміни у виробничій складовій КППФГ мають сильний рівень впливу на інноваційну, фінансову, управлінську, мотиваційну та трудову складові; помірний рівень впливу — на інформаційну. Низький рівень впливу виробничого потенціалу на інші складові КППФГ — не відмічено. Така тенденція цілком зрозуміла, оскільки складові виробничого потенціалу мають велике значення для всіх сфер економіки та виробництва і від якості розвитку складових виробничого потенціалу врешті-решт залежить розвиток усіх елементів системи конкурентоспромож-

Таблиця 2. Область збігів результатів досліджень сили взаємозв'язку складових КППФГ, отриманих за системою експертних оцінок у поєднанні з кореляційно-регресійним аналізом

Найменування складових КППФГ	Найменування складових КППФГ						
	виробничий	інноваційний	фінансовий	інформаційний	управлінський	мотиваційний	трудоий
Виробничий		$y = 0,0714x^2 - 0,1143x + 0,2143$ $R^2 = 0,4857$	$y = 0,75x - 1,75$ $R^2 = 0,8654$	$y = -0,125x^2 + 1,6x - 1,875$ $R^2 = 0,84$	$y = 0,0714x^2 - 0,0143x - 0,2857$ $R^2 = 0,9429$	$y = -0,0714x^2 + 1,2143x - 1,7143$ $R^2 = 0,7959$	$y = 0,0179x^2 + 0,4714x - 0,9464$ $R^2 = 0,7714$
Інноваційний	$y = -0,0104x^3 + 0,2098x^2 - 1,0253x + 2,7545$ $R^2 = 0,8214$		$y = 0,1786x^2 - 0,9857x + 1,0357$ $R^2 = 0,963$	$y = -0,0536x^2 + 0,9857x - 1,1607$ $R^2 = 0,8743$	$y = -0,125x^2 + 1,4x - 0,875$ $R^2 = 0,55$	$y = 0,1071x^2 - 1,0714x + 3,8214$ $R^2 = 0,6429$	$y = -0,125x^2 + 1,2x + 0,125$ $R^2 = 0,9$
Фінансовий	$y = -0,0357x^2 + 0,8571x - 1,1071$ $R^2 = 0,6429$	$y = 0,0312x^3 - 0,4866x^2 + 2,1473x - 0,3348$ $R^2 = 0,1071$		$y = -0,1429x^2 + 1,5286x - 0,9286$ $R^2 = 0,6214$	$y = -0,0179x^2 + 0,7286x - 1,0536$ $R^2 = 0,8694$	$y = -0,125x^2 + 1,3x - 0,375$ $R^2 = 0,9$	$y = -0,1964x^2 + 2,0143x - 1,5893$ $R^2 = 0,8743$
Інформаційний	$y = -0,0893x^2 + 0,7429x + 1,2321$ $R^2 = 0,1918$	$y = -0,0714x^2 + 0,6143x + 1,2857$ $R^2 = 0,7714$	$y = -0,0893x^2 + 1,1429x - 0,7679$ $R^2 = 0,4286$		$y = -0,125x^2 + 1,4x - 0,875$ $R^2 = 0,55$	$y = -0,1429x^2 + 1,0286x - 1,5714$ $R^2 = 0,6857$	$y = -0,1964x^2 + 1,8143x - 0,5893$ $R^2 = 0,9543$
Управлінський	$y = 0,0536x^2 - 0,0857x + 0,6607$ $R^2 = 0,8743$	$y = -0,2143x^2 + 2,4429x - 3,1429$ $R^2 = 0,6312$	$y = -0,1964x^2 + 2,2143x - 2,5893$ $R^2 = 0,7959$	$y = -0,0536x^2 + 0,8857x - 0,6607$ $R^2 = 0,3959$		$y = -0,0536x^2 + 1,0857x - 1,6607$ $R^2 = 0,7079$	$y = -0,1071x^2 + 1,4714x - 1,8214$ $R^2 = 0,4984$
Мотиваційний	$y = 0,25x + 0,75$ $R^2 = 0,4167$	$y = -0,1964x^2 + 1,7143x - 0,0893$ $R^2 = 0,7959$	$y = -0,1607x^2 + 1,9571x - 2,4821$ $R^2 = 0,5937$	$y = -0,1786x^2 + 1,6857x - 0,5357$ $R^2 = 0,9429$	$y = 0,0536x^2 - 0,1857x + 1,1607$ $R^2 = 0,9238$		$y = 0,0357x^2 - 0,0571x + 1,1071$ $R^2 = 0,3886$
Трудоий	$y = 0,0208x^3 - 0,2946x^2 + 1,5506x - 1,1339$ $R^2 = 0,8571$	$y = -0,125x^2 + 1,2x + 0,125$ $R^2 = 0,9$	$y = -0,1607x^2 + 1,8571x - 1,9821$ $R^2 = 0,5918$	$y = -0,0104x^3 - 0,058x^2 + 1,4033x - 0,5491$ $R^2 = 0,7704$	$y = -0,125x^2 + 1,6x - 1,875$ $R^2 = 0,84$	$y = 0,0417x^3 - 0,5357x^2 + 2,3155x - 2,1071$ $R^2 = 0,7802$	

ного потенціалу підприємств-членів інтегрованої структури.

Зміни у системі функціонування складових інноваційного потенціалу сильно впливають на фінансовий потенціал. На виробничий, інформаційний та трудовий потенціали сила впливу складових інноваційного потенціалу має помірний рівень. Неоднозначною є думка експертів стосовно визначення сили впливу зміни складових інноваційного потенціалу на складові управлінського (40 % сильного впливу до 40 % помірному впливу) та мотиваційного (40 % сильного впливу до 40 % слабого впливу) потенціалів. Так, різка відмінність у оцінках експертів пов'язана зі специфікою реалізації інноваційного потенціалу та віддачею інноваційних змін у виробничому процесі. Інноваційні зміни, що відбувались (принципово нова для підприємств ПЕК схема об'єднання, об'єднання підприємств різної галузевої спрямованості), вимагають від керівництва створеної інтегрованої структури певних дій стосовно підготовки та реалізації поточних і стратегічних завдань об'єднання. Інноваційні зміни впливають на характер об'єкта управління, що потребує внесення певних змін в організацію системи управління інтегрованою корпоративною структурою. З одного боку, впровадження у виробництво інноваційних змін є доволі сильним мотиватором стимулювання конкурентоспроможного потенціалу підприємств-членів ПФГ. З іншого боку, будь-яка новація може стати міцним стимуляційним фактором через ефект неспізнаності, новизни та потреби додаткового навчання та перепідготовки персоналу.

Складові фінансового потенціалу мають сильний рівень впливу на складові виробничого потенціалу та управлінського; помірний рівень впливу — на складові інформаційного, мотиваційного та трудового потенціалів. Слабка сила взаємозв'язку відмічена між складовими фінансового та інноваційного потенціалів. Фінансовий потенціал характеризує надбання здатності підприємств до оптимізації фінансової системи із залу-

чанням в цей процес фінансових ресурсів та ефективне їх використання. Найбільш залежними від фінансових ресурсів та системи ефективного їх використання, на думку експертів, є засоби виробництва, їх кількість, показники їх стану та оптимального використання, а також реалізація управлінських цілей та завдань. Причинами такого результату є створення нових нетипових умов здійснення фінансової діяльності в рамках корпоративного об'єднання. Сильний та помірний вплив зміни складових фінансового потенціалу здійснює більшою чи меншою мірою прямий вплив на реалізацію поточних та стратегічних програм з розвитку кожного з потенціалостворюючих складових.

Зміни, що відбуваються в управлінській складовій КППФГ, на думку експертів, здійснюють сильний вплив на виробничу складову та мотиваційну. На всі інші складові конкурентоспроможного потенціалу інтегрованого об'єднання корпоративного типу, що розглядалися, — помірний рівень впливу (але рівень співпадіння експертних оцінок граничний до сильного рівня впливу). Така оцінка цілком обґрунтована внаслідок декількох об'єктивних причин: якість, зваженість, стратегічна спрямованість управлінських рішень, що приймаються, професійний рівень підготовки керівного складу корпоративної структури типу ПФГ, певною мірою визначають як проміжні, так і кінцеві результати діяльності створеного інтегрованого об'єднання в ПЕК.

Імовірні зміни мотиваційної складової КППФГ мають високий рівень впливу на управлінську складову та трудову; помірний рівень впливу — на виробничу та фінансову складову; низький рівень впливу — на інноваційну складову КППФГ. При дослідженні сили впливу мотиваційної складової КППФГ на інформаційну складову оцінки експертів рівною мірою розподілилися між слабкою та помірною ступенями впливу. Розглянуті значні розбіжності в оцінках експертів пояснюються специфічним економічним значенням системи стимулів та заохочень працівників відокремлених

Таблиця 3. Ранжування сильних взаємозв'язків складових КППФГ

Взаємозв'язок елементів	Ранг взаємозв'язків
1. Виробничий — фінансовий	1 (обов'язкове врахування взаємозв'язку елементів)
2. Виробничий — управлінський	4 (обов'язкове врахування взаємозв'язку елементів)
3. Виробничий — мотиваційний	7
4. Виробничий — трудовий	3 (обов'язкове врахування взаємозв'язку елементів)
5. Інноваційний — мотиваційний	13
6. Інноваційний — фінансовий	11
7. Фінансовий — виробничий	2 (обов'язкове врахування взаємозв'язку елементів)
8. Фінансовий — управлінський	6
9. Управлінський — виробничий	8
10. Управлінський — мотиваційний	12
11. Мотиваційний — управлінський	10
12. Трудовий — виробничий	5 (обов'язкове врахування взаємозв'язку елементів)
13. Трудовий — мотиваційний	9

підприємств та груп підприємств до інтеграційних процесів у економіці країни загалом та на рівні регіонів зокрема.

Зміни в трудовій складовій КППФГ прямо впливають на мотиваційну складову та виробничу (сильний ступінь впливу). Помірний рівень впливу зміни у трудовій складовій здійснюють на фінансову складову, інформаційну та управлінську. Дослідження рівня взаємозв'язку трудової складової та інноваційної показали рівний розподіл думок експертів між помірним рівнем впливу та слабким. Отримані результати дослідження сили взаємозв'язку між окремими складовими КППФГ в ПЕК цілком обґрунтовані. Трудовий потенціал є сукупністю працівників підприємств-членів інтегрованого об'єднання, які у той чи інший спосіб беруть участь у процесі виробництва проміжної та кінцевої продукції групи в цілому, а також у процесу реалізації цієї продукції. А тому зміни у кадровому складі безпосередньо призведуть до позитивних чи негативних змін у системі показників використання засобів виробництва, у системі стимулів та заохочення працівників об'єднання підприємств, а також у системі фінансового забезпечення діяльності інтегрованої структури, в системі прийняття та реалізації управлінських завдань.

Інформаційна складова КППФГ являє собою систему заходів зі забезпечення рівного доступу всіх членів групи підприємств до джерел інформації, яка впливає на процес прийняття рішень та здійснення виробничої діяльності в межах інтегрованої корпоративної структури. На думку експертів, сильний рівень впливу інформаційна складова КППФГ не здійснює на жоден з представлених елементів. Сила взаємного впливу інформаційної складової на мотиваційну експертами оцінена як слабка, на усі інші складові — як помірна.

Якщо зв'язки між показниками виявляються суттєвими, доцільно побудувати їх математичну модель, а також сформулювати математичний зміст (у вигляді регресійної моделі). Передбачається в системі експертної оцінки КППФГ використати кореляційно-регресійний аналіз, який відноситься до стохастичних методів аналізу. В цілому, отримана в результаті проведення кореляційно-регресійного аналізу, система оцінки сили взаємозв'язку між складовими КППФГ доводить наявність групи сильних взаємозв'язків, які мають бути враховані при стратегічному плануванні діяльності інтегрованої корпоративної структури. Для корегування переліку сильних взаємозв'язків між складовими КППФГ нами проведено зіставлення результатів експертного та статистичного методів дослідження. Зведені результати подані в табл. 2 (червоним кольором у таблиці виділені випадки співпадіння думок експертів з результатами кореляційно-регресійної оцінки стосовно сильного ступеню взаємовпливу змін складових КППФГ).

Критерієм сильного взаємозв'язку прийняте значення коефіцієнту кореляції ($K_{кор.}$) "більше 0,7"; в якості критерію помірної сили зв'язку — "від 0,4 до 0,7"; слабкої — "менше 0,4".

Подані дані доводять, що є випадки розбіжності думок експертів та статистичних розрахунків. Так, сила впливу виробничого потенціалу на інноваційний та інноваційного — на управлінський експертами визначена як сильна, натомість розрахунок коефіцієнта кореляції відносить силу впливу між обома парами елементів до помірнього рівня ($K_{кор.}$ в першій парі складових конкурентоспроможного потенціалу дорівнює 0,4857, в другій парі — 0,55). Силу впливу виробничого потенціалу на інформаційний; інноваційного — на виробничий, на інформаційний, на трудовий; фінансового — на моти-

ваційний та трудовий; інформаційного — на інноваційний та трудовий; управлінського — на фінансовий; мотиваційного — на інформаційний; трудового — на інноваційний, фінансовий, інформаційний та управлінський експерти, навпаки, визнали як помірну. Натомість математичні розрахунки визначають силу впливу між усіма парами елементів як сильну (відповідно значенням коефіцієнтів кореляції). У випадках оцінки впливу змін в інформаційній складовій КППФГ на виробничу, а також змін в управлінській складовій — на інформаційну, розраховані $K_{кор.}$ дорівнюють 0,1918 та 0,3959 відповідно доводять існування слабкої сили впливу між елементами. Натомість експерти оцінили вплив між означеними елементами як помірний.

Найбільш суттєві відмінності у результатах статистичного та експертного досліджень виявлені в наступних випадках:

а) сила впливу змін у складі мотиваційного потенціалу на інноваційний потенціал експертами визнана як слабка. Натомість, значення розрахованого коефіцієнту кореляції (0,79 > 0,7) доводить існування, навпаки, сильного ступеня впливу мотиваційного потенціалу на інноваційний;

б) сила впливу змін у складі мотиваційного потенціалу на трудовий потенціал, навпаки, експертами визнана як сильна, а значення $K_{кор.} = 0,3886$ визначає силу взаємного впливу між елементами КППФГ як слабку. Слід, однак, зазначити, що значення коефіцієнта кореляції має граничне значення між слабким взаємозв'язком між елементами та помірним. Тому, враховуючи це, силу взаємовпливу мотиваційного складової КППФГ на трудову складову можна означити як помірну.

Сила впливу інноваційного потенціалу на мотиваційний та фінансового на виробничий за результатами проведення кореляційно-регресійного аналізу визначена як помірна ($K_{кор.}$ в першому та другому випадках дорівнює 0,6429). Однак зазначені розраховані показники є граничними значеннями коефіцієнту кореляції (на межі помірнього та сильного взаємозв'язку між складовими КППФГ). Оскільки оцінки експертів за обома парами елементів КППФГ однастайні — сила взаємозв'язку визначена як сильна, — означені складові конкурентоспроможного потенціалу інтегрованої структури в подальшому будуть аналізуватися з позиції сильного впливу на зміни в системі їх реалізації.

Кінцева матриця сильних взаємозв'язків елементів також була представлена на розгляд експертів. Експерти, спираючись на свій досвід та рівень розуміння виробничо-економічної сутності того чи іншого елемента КППФГ, здійснили ранжування їх складових. Визначення рангу окремого елемента конкурентоспроможного потенціалу інтегрованого об'єднання здійснювалося відповідно до рівня його важливості для процесу поточного та стратегічного планування діяльності промислово-фінансової групи. Зведені результати ранжування подані в табл. 3.

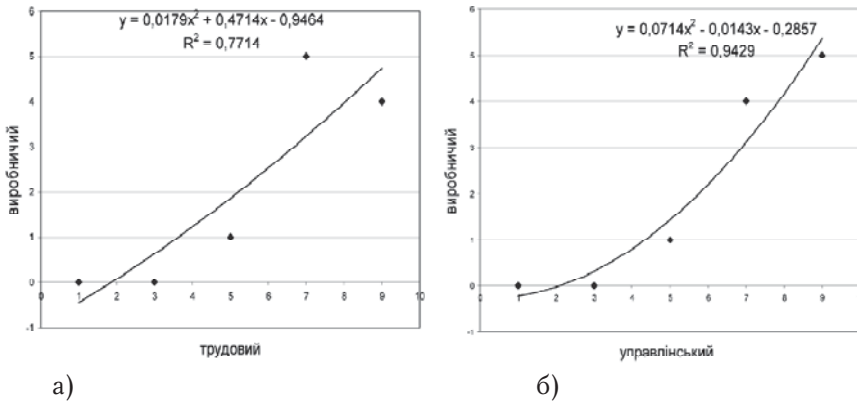

Рис. 1 — Залежність виробничої складової КППФГ від змін в трудовій (а) та управлінській (б) складових

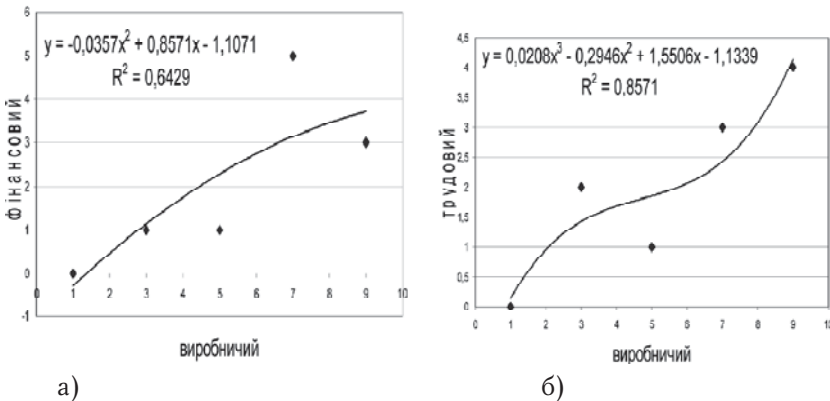

Рис. 2 — Вплив змін в фінансовій (а) та трудовій (б) складових КППФГ на зміни у виробничій складовій

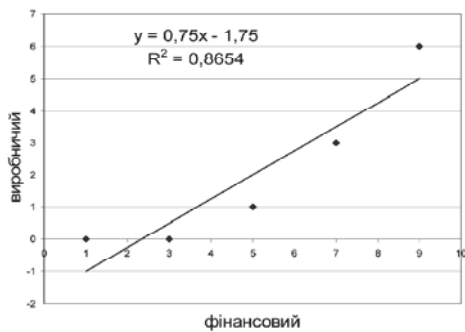

Рис. 3. Залежність виробничої складової КППФГ від змін у фінансовій складовій (лінійна залежність)

Вся система представлених сильних взаємозв'язків між змінами в складових КППФГ оцінюється за трьома напрямками:

- 1) обов'язкового врахування взаємозв'язків (ранги 1÷5);
- 2) бажаного врахування взаємозв'язків (ранги 6÷9);
- 3) рекомендованого врахування взаємозв'язків (ранги 10÷13).

Група обов'язкового врахування змін у складових конкурентоспроможних потенціалів підприємств при їх об'єднанні в корпоративну інтегровану структуру також представлена в табл. 3.

Проведені дослідження дозволили виявити основні типи залежностей між складовими КППФГ. Головним чином, спостерігаються поліноміальні залежності другого та третього порядку. Приклади взаємозалежностей між складовими КППФГ з обов'язковим врахуванням взаємозв'язку подані на рис. 1—3.

Запропонована методика оцінки сили взаємозв'язку між складовими КППФГ є достатньо ефективною, оскільки дозволяє:

— виявити складові КППФГ, які є базовими для характеристики всієї системи, дослідити вплив змін окремих складових на реалізацію конкурентоспроможного потенціалу взагалі;

— об'єднати складові конкурентоспроможного потенціалу інтегрованої структури в окремі групи та проаналізувати зв'язок елементів в середині групи, а також міжгрупові зв'язки;

— зробити кількісну та якісну оцінку кожного з елементів, що створюють конкурентоспроможний потенціал корпоративного об'єднання;

— побудувати матрицю взаємовпливу елементів КППФГ у випадку проведення змін в окремих складових;

— сформулювати основні напрями розвитку та укріплення складових КППФГ, використовуючи матрицю сили взаємозв'язку складових;

— створити умови для розробки та впровадження заходів з організації процесу реалізації стратегії конкурентоспроможності промислово-фінансової групи.

ВИСНОВКИ

Результати проведених досліджень оцінки взаємовпливу складових конкурентоспроможного потенціалу промислово-фінансового інтегрованого об'єднання із застосуванням методу експертних оцінок та кореляційно-регресійного аналізу в подальшому можуть бути використані для визначення синергетичного ефекту об'єднання підприємств. Це на теперішній час є найбільш вдала методика визначення конкурентоспроможності інтегрованих структур, яка отримала широке застосування в багатьох галузях промисловості, для підприємств паливно-енергетичної галузі така система оцінки ефективності роботи є принципово новою. Тому першочерговою задачею для управлінського складу ПФГ в ПЕК є досконале вивчення теорії матричного моделювання та практичних навичок її застосування в суміжних галузях задля ефективного впровадження її для використання в межах плануємої промислово-фінансової групи.

Такий підхід до діагностики конкурентоспроможного потенціалу промислово-фінансової групи дозволяє значно скоротити час реакції системи на зміни, що відбуваються; забезпечити високий адаптаційний рівень, працездатність системи стратегічного управління в умовах мінливості ринку; спрямовує зусилля всієї управлінської команди на формування стратегії зміцнення конкурентоздатності корпоративної інтегрованої структури.

Такий підхід до діагностики конкурентоспроможного потенціалу промислово-фінансової групи дозволяє значно скоротити час реакції системи на зміни, що відбуваються; забезпечити високий адаптаційний рівень, працездатність системи стратегічного управління в умовах мінливості ринку; спрямовує зусилля всієї управлінської команди на формування стратегії зміцнення конкурентоздатності корпоративної інтегрованої структури.

Література:

1. Гордієнко А.Ю., Швець Є.В. Синергетичний аналіз сутності стратегічного потенціалу підприємства як економічної категорії щодо умов трансформаційної економіки // Коммунальное хозяйство городов. Серия: экономические науки. — Харьков: Харьковская государственная академия городского хозяйства, 2006. — Выпуск 71. — С. 151—157.

2. Швець Є.В. Синергетичний ефект елементів стратегічного потенціалу підприємств. Електронний ресурс: http://www.confcontac.com/2008dec/3_shvec.htm

3. Кныш М.И., Пучков В.В., Тютиков Ю.П. Стратегическое управление корпорациями. — Санкт-Петербург: КультИнформПрес, 2002. — 239 с.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2011 р.